

Yeniden İşlevlendirme Üzerine Bir Değerlendirme: Afyonkarahisar Atatürk Kültür Merkezi

Yasemin DEMİREL ŞEN^{1*}, Hicran Hanım HALAÇ²

Öz

Tarihi yapılar yıllar boyunca bulunduğu fiziki çevre ve toplumun sahip olduğu değerlerini, kültürünü, ekonomisini, siyasi durumunu ve birçok özelliğini yansıtan eserler olmuştur. Yapıldığı dönemin izlerini görebildiğimiz yapılar yıllar içinde dış etkenlere maruz kalmakla birlikte kullanım durumuna göre yıpranmaktadır. Yapının korunarak gelecek kuşaklara aktarılabilmesi açısından incelediğimizde yapıya yüklenen işlev ve yapının ana kullanıcı kitlesi önemli olmaktadır. Yenileme ihtiyacı doğrultusunda restorasyon sürecine giren yapıların yeni işlevinin karar süreci de bu açıdan önemlidir. Taşınmaz kültür varlıklarının yeni işlevine ve müdahale yöntemlerine restorasyon süreci öncesinde karar verilmiş olması gerekmektedir. Verilecek olan işlevin mekanın plan şemasına ve hacimsel durumuna uygunluğu, özgün işlevine zarar vermeyecek olması, bulunduğu noktada çevreyle olan uyumu, kent belleğindeki izlerini koruyabilmesi ve mekanın ruhunu ve anlamını zedelemeyecek olması da önemlidir. Yapıyı kullanacak kitlenin yoğunluğu ve yapıdaki yaya sirkülasyonu da yapının yıpranmasına etki eden etkenlerdendir.

Bu çalışmada tarihi yapıları koruma yöntemlerinden biri olan yeniden işlevlendirme kavramının yapı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda I. Ulusal Mimari Dönem eseri olan Afyonkarahisar Atatürk Kültür Merkezinin geçirmekte olduğu restorasyon sürecine değinilmiştir. 115 yıllık yapıya bugüne dek verilen işlevler ve tarihi hakkında bilgi verilmiş olup yerinde gözlem yapılmış ve rölöve-restitüsyon-restorasyon projeleri incelenmiştir. Yapının bugüne kadarki işlevlerinin yapıdaki etkileri değerlendirilmiş, işlevlerin tarihi binalar üzerindeki fiziki etkilerine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afyonkarahisar, Atatürk Kültür Merkezi, Restorasyon, Yeniden işlevlendirme

An Evaluation on Refunctionalization: Afyonkarahisar Atatürk Cultural Center

Abstract

Historical buildings have been structures that have been a combination of the physical environment and the values, cultures, economies, political units and many features of the society over the years. The buildings, in which we can see the periods in which they

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon Meslek Yüksekokulu, Mimari Restorasyon Programı, Afyonkarahisar, Türkiye (ORCID NO: 0000-0003-2340-4537)

*İlgili Yazar/Corresponding author: yasemindemirel@gmail.com

² Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir, Türkiye (ORCID NO: 0000-0001-8046-9914)

were built, are exposed to external factors over the years and wear out depending on use. When we examine it in terms of preserving the structure and transferring it to future generations, the functionality and distribution of the structure continues to be important to the main user group. The decision process of the new functioning of the buildings that are under maintenance in return for renewal and income is also important in this respect. The new operation and intervention methods of immovable cultural assets must be decided before the continuation process. It is also important that the functionality to be provided is updated in the plan of the space and distributed in volume, without damaging the original functionality, in harmony with the environment where it is located, in preserving its traces in the city memory, and in not damaging the capacity and capacity of the space. The density of the people who will use the building and the pedestrian circulation in the building are also among the factors that affect their wear.

Continuing to evaluate the positive and negative effects on the structure of the refunctional view, which is one of the methods of structuring history. The repair relations in the place where the Afyonkarahisar Atatürk Cultural Center, which is a traditional work of the 1st National Architectural Period, remained, were mentioned. Information is given about the features and history of the 115-year-old building, as well as on-site observations and survey-restitution-restoration strategies. The effects of the building's life to date have been evaluated, and the physical effects of durability on historical buildings have been mentioned.

Keywords: Afyonkarahisar, Atatürk Cultural Center, Restoration, Re-functionalization

1. Giriş

Tarihi yapılar inşa edildikleri döneme ait pek çok bilgiyi gelecek dönemlere aktaran birer belge niteliği taşımaktadır. Döneminin mimari üslubunu, ekonomik şartlarını, siyasi ve tarihi unsurlarını, sosyal ve kültürel unsurlarını gelecek dönemlere aktarmaktadır. Bu değerlerin geçmişten geleceğe aktarılması için tarihi değeri olan yapıların korunması gerekmektedir. Z. Ahunbay'ın Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon kitabında belirttiği gibi tarihi eserlerin onarımları için; sağlama, bütünlüme, yenileme, yeniden yapma, temizleme ve taşıma teknikleri kullanılır (Ahunbay, 2009, s.90). Yenileme-yeniden kullanım-yeni işleve uyarlama ise günümüzde koruma yöntemlerinden en çok kullanılanıdır. Yeniden işlevlendirmenin ilk çıkışı yeniden değerlendirme olarak tanımlanmaktadır. Yeniden değerlendirme İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan bir kavramdır. Bu kavram, çıktığı dönemde tarihi yapının korunmasını ekonomik bir durum olarak benimsemiş, 70'li yıllarda tarihi çevre ve koruma planlaması yapılmış ve yeniden işlevlendirme kavramı ortaya çıkmıştır (Uğursal, 2011, s.1).

Osmanlı Dönemi sonlarına doğru Osmanlı Devleti ulusalcılık akımından etkilenmiş ve Osmanlı aydınları tarafından İttihat ve Terakki Cemiyeti kurulmuştur (Alpagut, 2005, s. 9). Ulusalcılık akımı II. Meşrutiyet döneminde yapılan düzenlemelerde etkili olmuş, ulusal bir ekonomi ulusal bir politika gibi kavramların yanı sıra döneminin mimari üslubunu da etkileyerek "Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi" olarak ifade edilen dönem başlamıştır (Yavuz, 1976, s.12). Bu dönem mimarları da Osmanlı, Selçuklu ve Türk mimarlığının hakim olduğu, eskiye göndermeler yapan bir Türk eklektisizmi ortaya çıkmıştır. Bu dönemde inşa edilen yapılar da bu isimle anılıp 1. Ulusal Mimarlık Dönemi mimari özelliklerini yansıtmaktadır. Bu dönem mimari özelliklerinde ise; cephe tasarımına önem verilmiştir. M. Sözen "Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı" kitabında cephelerde her katta farklı formda pencerelerin kullanıldığından, cephede dışa taşkın simetrik köşe kulelerinin yapı plastiğine yön veren bir öge olduğundan, girişlerin yapının odak noktası olduğundan ve pek çok örnekte yapıdan taştığından bahseder (Sözen, 1984, s.43). Buna ilave olarak

bu dönem yapılarında simetrik bir plan kurgusu bulunmakta olup yapı girişi genelde orta akstan sağlanmaktadır ve merdivenler ise yapının köşe konumunda veya arkada bulunmaktadır (Aktemur ve Arslan, 2010, s.4). Bu dönem özelliklerinden çıkarımla ve inşa edildiği tarih itibarıyla de Afyonkarahisar AKM yapısının I. Ulusal Mimarlık Döneminin özelliklerini yansıttığını söylemek mümkündür.

Bu çalışmanın amacı ise Afyon kentinde inşa tarihinden hareketle 1. Ulusal Mimari Dönemin özelliklerini yansıtan ve 110 yıllık bir geçmişi olan Afyonkarahisar Atatürk Kültür Merkezi'nin yıllar içinde geçirdiği işlevlerin yapıya etkilerini araştırmak ve bu işlevlerin olumlu olumsuz yönlerini ortaya koymaktır. Çalışmada 2023 yılı Haziran ayı itibarıyla 'Ay Restorasyon' firması tarafından restorasyon sürecinde olan yapının restorasyon sonrası işlevi için başka örnekler üzerinden karşılaştırma yaparak işlev önerileri sunulması amaçlanmıştır. Yapıdaki restorasyon çalışmaları, işlevlendirme süreci ve yeni verilecek olan işlevin yapıya uygunluğunun değerlendirilmesi de bu çalışmanın içeriğini kapsamaktadır. Çalışma hazırlanırken literatür taraması yapılmıştır. Yazılı ve resmi kaynaklardan, makale ve tezlerden faydalanılmıştır. Yapı ile ilgili bilgilere ise restorasyon sürecinde olduğu için şantiye şefinden ve Afyonkarahisar Belediyesi'nden ulaşılmıştır. Afyonkarahisar Belediyesi'nden elde edilen sanat tarihi, rölöve, restorasyon ve restitüsyon raporlarından bilgiler aktarılmış ve uyarlanmıştır. Rölöve çizimleri uyarlanarak şemalaştırılmıştır. Yeniden işlevlendirmenin yapının ömrüne etkisi ve gelecek kuşaklara aktarılması noktasındaki önemine değinilmiş olup çalışmanın başka çalışmalara da örnek olması ve yeniden işlev verilecek benzer yapılar için örnek oluşturması amaçlanmıştır.

2. Yeniden İşlevlendirme

Tarihsel süreçte artan nüfus, göçler, siyasi etkenler, ekonomik şartlar, savaşlar, toplumsal olaylar gibi pek çok etken kentlerin fiziki yapısını değiştirmektedir. Bu kentler birtakım yasalar çerçevesinde fiziki durumlarını korumak, değiştirmek veya yenilemek durumundadırlar. Kent dokusunda bulunan ve korunması gerekli yapı veya yapılar topluluğunun gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için en çok kullanılan koruma yöntemlerinden biri ise yeniden işlevlendirmektir.

Yeniden işlevlendirme kavramı, en basit haliyle yapıyı gerekli onarımlarla güncel ihtiyaçlara cevap verebilecek hale getirme olarak tanımlanabilir (Burden, 2004, s.215). Kullanılan işlevin yetersiz gelmesiyle çağın gerekliliklerine fiziki olarak uygunluk sağlaması için yapının özgün kimliğini bozmadan gelecek nesillere aktarmak amacıyla yeniden işlevlendirme yapılır. Kentlerin çevre etkenlerden dolayı değişime ve gelişime açık olması ve toplumun da bu süreçte kültürel değerlerini koruması gerekmektedir. Toplumlar kendi değerlerini koruyabildikleri ve bu değerleri çağın gerekliliği ile birleştirebildiği ölçüde kimliklerini yansıtmaktadırlar. Bu değerleri korumanın bir yolu da kentlerdeki tarihi dokunun güncel fonksiyon değişikliği ile yeniden var olması ve topluma katılmasıdır (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007, s.207). 1964 yılında Venedik'te toplanan II. Uluslararası tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresinde oluşturulan Venedik Tüzüğü'ne göre tarihi anıtlar tek başına değil çevresiyle birlikte değerlendirilmeli ve korunmalıdır. Bunlar da sadece büyük sanat eserlerini değil tarihi değeri olan ve belge niteliği de taşıyan daha basit eserleri de kapsar (Venedik Tüzüğü, 1964, s.1).

Yeniden işlevlendirmede amaç yapı ya da eserin özgünlüğünü koruyarak gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Tarihsel sürekliliğinin sağlanması da kullanıcı kitleyle ve esere yapılan müdahalelerle özdeşleşmektedir. Günümüze ulaşabilen eserlerden bazıları doğru tespit ve uygulamalarla özgün hallerini bozmadan doğru işlevle kullanıma açılmış,

bazı eserler ise tarihsel süreçte yanlış müdahale veya yanlış kullanımlardan dolayı ya yok olmuş ya da kurtarıcısını bekler hale gelmiştir. Bu yapılar için yeniden işlevlendirmeyi gerektiren bazı kavramlar vardır. Bunlar eskime, köhneme, süzülme, soylulaştırma, slum bölgesi ve çöküntü bölgesi kavramlarıdır (Uğursal, 2011, s.12).

Eskime: Bu kavram; ‘Yapı, doku hatta kent bütünü ve strüktürü için birçok yönden, günün şartlarına uymama, cevap verememe’ olarak tanımlanmaktadır (Çetiner, 1985, s.61). Eskime kavramını fiziki eskime, işlevsel eskime, bölgesel eskime şeklinde açıklamak mümkündür.

Köhneme: Çetiner(1985) bu kavramı; alanın içindeki yapıların veya eserlerin fiziksel yıpranması, sağlık şartlarının bozulması, güncel ihtiyaçlara cevap verememesi, standartların altına düşmesi olarak tanımlamaktadır (Çetiner, 1985, s.62). Bazı bölgelerde sosyal yapının yerel ölçekte bozulmasıyla da köhneme meydana gelebilir.

Süzülme: Yıpranmış yapılar zamanla eski işlevine devam etse de o dokuda yaşayanlar noktasında değişim görülebilir. Bu da yapıların kullanıcı kitlesini değiştirir. Buna süzülme denir (Uğursal, 2011, s.14).

Soylulaştırma: Göksu(2005), soylulaştırma kavramını kentin merkezi noktasında yaşayanları oradan alıp o bölgeye üst gelir gruplarını çekmeye yarayan çalışmalar olarak tanımlamaktadır (Göksu, 2005, s.21). Kent merkezinde yaşayan alt gelir gruplu kişiler ile üst gelir gruplu kişilerin yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir.

Slum Bölgesi Kavramı: Çetiner bu kavramı, kentlerdeki fiziki eskimişlikle beraber sağlık-estetik-sosyal-barınma gibi ihtiyaç içeren kavramların yoksunluğu ile bozulmuş ve yıpranmış kötü yaşam koşullarının olduğu alanlar olarak tanımlamaktadır. Bu kavram daha çok sosyal yönden kötü yaşam koşullarıyla tariflenebilir (Çetiner, 1985, s.62).

Çöküntü Bölgesi Kavramı: Aşırı nüfus hareketlerinden dolayı genellikle kent merkezlerinde meydana gelen sosyal ve fonksiyonel anlamda oluşan bozulmalar olarak tanımlanabilir (Baransu, 1989, s.72)

Daha çok kent merkezlerinde meydana gelen bu durumlardan sonra yeniden işlevlendirme kavramı önem kazanmaktadır. Kentlerin rehabilitasyonu için bu kavramlara çözümler aranmalıdır. Kontrolsüz göç, fazla nüfus artışı, ekonomik-siyasi-sosyal etkenler, teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişen yaşam standartları kentlerin ve kültürel mirasların yok olmasına neden olur. Bunların topluma yeniden kazandırılması için de yeniden işlevlendirme gibi çeşitli müdahale yöntemleri uygulanır. Yapının ya da dokunun güncel ihtiyaçlara cevap vermesi ve yeniden kullanılabilir olması için uygulanan bu müdahale yöntemlerinin şu şekilde sıralamak mümkündür:

Yeniden Kullanım: Bu kavram yapının güncel ihtiyaçlara cevap veremez hale gelmesi ve eskimesinden dolayı onarımının tamamlanarak yeniden işlevlendirme ile kullanıma uygun hale gelmesidir.

Yeniden Hayat Verme: Yapı topluluğunun bulunduğu bölgede yeni bir dokunun oluşumu sırasında ıslah edilebilecek alanların iyileştirilmesiyle birlikte yeni bir işlev yüklenerek dokuya kazandırılması olarak tanımlanmaktadır (Özden, 2008, s.64).

İyileştirme: Bir yerleşim yerinin bir kısmını veya tamamını işlevini yerine getiremez durumundan kurtarmak, özellikle eski konut bölgelerini daha iyi hale kavuşturmak olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1998, s.49). Göksu’ya göre ise, kentin tümü ya da bir kısmının

fiziki olarak eskimesi ve yapı veya yapı grubunun daha iyi yaşam şartlarına gelmesi için mevcut yapıyı bozmadan kullanılabilir halinin iyileştirilmesidir (Göksu, 2005, s.24).

Kentsel Yenileşme: 'Kentsel yenileme yerine uygulaması önerilen kentsel yenileşme stratejileri ile kentli insanın kent mekanı ile birlikte ele alınması, kentin yerleşik değerlerinin ölçü ve oranları ile korunması, mekânsal tanım ve anlamları ile saklı tutulurken, kent kültürü ve kentsel yaşamı yeniden canlandırma amaçlanmaktadır' (Bilsel, vd., 2003, s.58).

Bu yöntemler ile birlikte yapı-yapı grubu veya bölge için yeni işlev seçiminde verilecek yanlış kararlar yapıların veya bölgenin kültürel ve mimari değerlerinin yok olmasına ve yeniden yıpranmasına neden olmaktadır. Doğru kullanım sağlamak adına verilecek işlevin doğru olması yapıyı korumanın en önemli yoludur. Yapının fiziki şartlarının verilecek işleve uygunluğu, kullanıcı kitlenin yapıda bırakacağı etkiler, verilen işlevin uzun vadede kullanıma olanak sağlaması gerekmektedir. Yapı onarımı tamamlandıktan sonra eski işleve devam etse bile mekânsal düzenlemelere gidilmeli ve şartlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. İşlev farklı ise mekanın yeni işleve uygunluğunun sağlanması gerekmektedir. Bu durumda tarihi yapı-yapı grubuna çağdaş ek yapıyı söz konusu olabilmektedir. Yapının özgünlüğü korumak ve işlevin yapıya uygunluğunu sağlamak ana amaç olmalıdır.

3. Afyonkarahisar Atatürk Kültür Merkezi

Afyonkarahisar 1900lü yıllarda İstasyon caddesi yönünde gelişme göstermiş bir kenttir. Kentte Osmanlı'nın son döneminden itibaren kamu yapıları bu aks üzerinde ve çevresinde yapılmıştır. Kente ana ulaşım kaynağı olan tren hattı ile kent merkezini buluşturan bu aks döneminin sosyal-kültürel-mimari ruhunun fiziki yansımasıdır. Bu aksın kent merkezi ve Anıtpark ile bulunduğu noktada bulunan AKM konumu gereği yapıldığı yıldan beri çeşitli işlevlerle kullanılmıştır. Hem cephe karakteri hem de plan kurgusuna bakıldığında 1. Ulusal Mimari Dönemin özelliklerini taşıyan yapı Dumlupınar Mahallesi Ordu bulvarında ve Afyon Lisesi yanında 1Pafta, 327Ada, 1Parsel üzerinde bulunmaktadır (Fot. 1).

Fotoğraf 1: AKM konumu ve fotoğrafı (İlaslı, 2015, s.17)

Yapıldığı yıllarda İttihat ve Terakki Cemiyeti binası olarak inşa edilmiş ilerleyen yıllarda Cumhuriyet'le birlikte yeni işlevlerle kullanılmıştır. Cumhuriyet'in ülkede getirdiği sosyal-politik-kültürel ve birçok değişiklik yeni ihtiyaçları doğurmuş ve yeni işlevler için kullanılacak yeni mekanlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu da yeni mekan kullanımlarını beraberinde getirmiştir. Ülke genelinde yaşanan bu değişimlerle birlikte bazı işlevler

yerini yeni işlevlere bırakmış bu durumda da kentlerde bir inşa ve dönüşüm sürecine girmişlerdir. Bu nedenle yapı hem konumu gereği hem de yaşadığı süreç gereği pek çok işlev değişikliğine maruz kalmıştır. Bu işlevler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Yapının geçirdiği işlevleri içerir tablo (Kızıltay, B., 2023a, s.5)

1908	İttihat ve Terakki Cemiyeti Binası olarak inşa edildi.
1920	İşgal kuvvetlerinin karargahı oldu.
1922 / Ağustos	Afyon’un kurtuluşundan önce yıkılarak harap oldu.
1934	Sessiz filmlerin oynatıldığı sinema salonu olarak kullanıldı.
1936	Dumlupınar İlkokuluna tahsis edildi.
1946	Öğretmenler Lokali yapıldı.
1949 - 1951	Demokrat Parti Lokali olarak kullanıldı.
1952	Özel İdare Müdürlüğü’ne tahsis edildi.
1955 – 1960	Atatürk İlkokuluna tahsis edildi.
1961 – 1974	Afyon Lisesi’ne bağlı Ticaret Lisesi ve Afyon Lisesi ek binası olarak kullanıldı.
1974 / Kasım	Maliye Muhasebe Yüksekokulu, Afyon Meslek Yüksekokulu, Rektörlük, Rektörlük Daire Başkanlıkları binası olarak kullanıldı.
27 Mart 2001	Ömer Faruk Atabek Sergi salonu ve Kitap Kulübü’nün yer aldığı AKÜ Atatürk Kültür Merkezi oldu.
2016	Kent Konseyi / Etüt Eğitim Birimi
2023 Haziran	---Restorasyon Sürecinde---

3.1. Tarihi Özellikleri

Yapı 1908 yılında ilk olarak İttihat ve Terakki binası olarak inşa edilmiştir. Sanat tarihi raporuna (Kızıltay, B., 2023a, s.5) göre; ilk yapıldığı tarihte tek katlı olarak inşa edilen yapı 1. Dünya Savaşı’ndan dolayı yarım kalmıştır, savaştan sonra yapı inşasına devam edilmiş ve 1920 yılında işgal kuvvetlerinin kullandığı karargah binası olmuştur. 27 Ağustos 1922 tarihinde Yunan ordusu tarafından yakılan binanın yangından sonra yalnızca bodrum ve zemin katı kalmıştır (Fot. 2). 1925 yılına kadar harap halde bulunan yapı bodrum-zemin-birinci ve ikinci kat (soğan kubbeli çatı kısmı) olarak yeniden inşa edilmiş ve askeri gazino olarak kullanılmıştır. 1934 yılında sessiz filmlerin oynatıldığı Maarif Sinema olarak kullanılmıştır.

Fotoğraf 2: İlk fotoğraf 1922 yılındaki yangın sonrası hali, ikinci fotoğraf ise 1927 yılı yeniden inşa edildikten sonraki hali (URL-1).

Sanat Tarihi Raporu'na (Kızıltay, B., 2023a, s.5) göre yapı sonrasında sırasıyla; 1937-1943 yılları arasında Dumlupınar İlkokulu binası olarak kullanılmış, 1946 yılında öğretmenler lokali olmuş, 1949-1951 yılları arasında da Demokrat Parti Lokali olarak kullanılmıştır. 1952 yılında Özel İdare Müdürlüğüne tahsis edilmiş, 1955-1960 yılları arasında Atatürk İlkokul binası olarak kullanılmış, 1961-1974 yılları arasında da Afyon Lisesine bağlı Ticaret Lisesi ve Afyon Lisesi Ek Binası olarak kullanılmıştır. Kasım 1974 itibari ile Anadolu Üniversitesine bağlı Maliye Muhasebe Yüksekokulu ve sırasıyla Afyon Meslek Yüksekokulu, Rektörlük, Rektörlük Daire Başkanlığı binası olarak kullanılmıştır. 27 Mart 2001 yılında ise Ömer Faruk Atabek Sergi Salonu ve Kitap Kulübünün yer aldığı AKÜ Atatürk Kültür Merkezi olmuştur. Yapı Haziran 2023 itibari ile restorasyon sürecine girmiştir. Restorasyon öncesi evlendirme dairesi ve kent konseyi çalışmalarının yürütüldüğü alan olarak kullanılmaktaydı. Yapıda restorasyon süreci devam ederken giriş katı evlendirme dairesi olarak kullanılmaya devam etmektedir. Yapının restorasyon sonrası işlevi yine evlendirme dairesi olarak planlanmaktadır.

3.2. Mimari Özellikleri

İnşa tarihi itibariyle 1. Ulusal Mimarlık dönemi özelliklerini yansıtan yapının hemen yanında Afyon Lisesine ait ana bina bulunmakta olup, arka girişi karşısında ise Afyon Lisesine ait spor salonu bulunmaktadır. Yapı lise ile aynı bahçeyi paylaşmaktadır.

Tablo 2'ye göre: L planlı kargir yapı; bodrum, giriş, birinci kattan oluşmaktadır. L planın köşe kısmında dışarı taşan sekizgen bir kesitten yapıya giriş vardır. Yapı girişi hem kesit düzleminde hem plan düzleminde dışarı taşmaktadır. Bu haliyle de 1. Ulusal Mimarlık Dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Dışa bakan beş yüzün ilk katı iki kanatlı cam bölmeli kapılıdır. Kapı üzerleri kemerlidir ve kemer içleri yine camla kaplanmıştır. Kemerlerin ayaklarla birleştiği yerler daralan dişlidir. Ayrıca kemerler üzerinde kabartma kemer kuşak, uçların birleştiği yerde de kabartma çiçek ve yaprak dilimleri yapılmıştır. Girişin hemen üzerinde, I. katta bir balkon vardır ve iki üçgen taşıyıcı ile taşınmaktadır. Taşıyıcıların eğimli yüzleri yuvarlak diş dizilidir, korkuluğu ise üzeri iki boğumla daralan dörtgen açıklık dizilidir. I. kattan ana yapıya yine iki kanatlı kapı ile girilir.

İki kollu yapının bodrum katına üç noktadan giriş mevcuttur. Bunlardan ikisi planda alt kolun sağ ve solunda bulunmakta olup dışardan merdivenle inilip yapıya girilmektedir. Diğer ise yapının arka köşe kısmında içe dönük kısımdan yapıya dahil olup sonra merdivenle indiğimiz alandadır. Bu kısım ayrıca yapının ana merdivenine bağlanmaktadır. Zemin kata ise iki adet giriş mevcuttur. Bunlardan biri ana giriş birde arka köşe kısımdaki giriştir. Ana giriş ordu bulvarına açılırken arka giriş Afyon Lisesinin de bulunduğu bahçeye açılmaktadır. Tüm girişler basık kemerli ve kesme taş çerçevesindedir. Zemin kat ve I. Kat pencereleri eş değerde ve sivri kemerlidir. Kemerler birbirine bağlantılıdır, yalnızca alt kat pencereleri demir parmaklıklılıdır. Pencere aralarında ve köşelerde dikey süs kabartmalar bulunmaktadır. Köşelerdeki kabartmalar ikiyüzlü olup yüzlerde; üstte düz bir bölüm, altında çıkıntılı bir bölüm, onun altında yivli dörtgen içinde üstü iki boğumla daralan içerlek dörtgen alan, bunun altında yivli dördül içinde kabartma bir çelem, en altta ise girik yaprak dilimlerinden oluşan bir bölüm vardır (İlaslı, 2015, s.18). Yapıda katlar arası ulaşımı demir korkuluklu merdiven sağlamaktadır. Bu merdiven yapının iç bükey köşe konumundadır. Zemin katta giriş hacminden hemen sonra ana hol gelmektedir. Planın güney kanadında tuvaletler ve nikah salonu bulunmaktadır. Doğu kanadında ise toplantı salonu, gelin odası, çalışma odası ve müdür odası bulunmaktadır. Bodrum katta kazan dairesi, mutfak ve depolar bulunmaktadır. Şuan kapalı fakat öncesinde Ömer Atabek Sergi Salonu diye adlandırılan ve nikah salonunun hemen alt hizasındaki büyük salon da bodrum kattaki depo olarak kullanılan

mekarlardan biridir. Birinci katta ise Kent Konseyi'nin kullandığı iki büyük ve iki küçük oda ile birlikte tuvalet ve müdür odası işlevi ile kullanılan bir oda bulunmaktadır. Nikah salonu üst hizasındaki büyük oda ise 2016 yılından beri Etüt Eğitim Birimi tarafından kullanılmakta olup kendi içinde üç hacme bölünmüştür.

Tablo 2: Yapının planları ve mekanları. (Kızıltay, B., 2023b'den uyarlanmıştır)

	Bodrum Kat Planı: <ul style="list-style-type: none">1 adet sergi salonu6 adet depo1 adet kazan dairesi1 adet mutfakmerdiven ve hol
	Zemin Kat Planı: <ul style="list-style-type: none">1 adet giriş-danışma1 adet nikah salonu1 adet wc1 adet gelin bekleme odası1 adet müdür odası1 adet nikah memuru odası1 adet toplantı salonumerdiven ve hol
	Birinci Kat Planı <ul style="list-style-type: none">3 adet çalışma odası1 adet wc1 adet müdür odası1 adet mescid1 adet mutfak1 adet kent konseyi birimi1 adet toplantı odasımerdiven ve hol

4. Alan Çalışması

Çalışmanın bu kısmında 2023 yılı restorasyon sürecinde olan 1pafta, 327ada, 1parsel ordu bulvarı üzerinde bulunan Atatürk Kültür Merkezi yapısının restorasyon öncesi durumunu anlatır rölöve raporlarına değinilmiştir. Bu raporlarla birlikte yapının devam etmekte olan restorasyonu hakkında bilgi verilmiş ve işlev değerlendirilmesi yapılmıştır.

Rölöve raporuna (Kızıltay, B., 2023c) göre yapının restorasyon öncesi iç mekanı şöyledir:

- Yapı bodrum katında toprak kotunun zamanla yükselmesinden dolayı yapı bodrum katındaki pencere ve kapılar dışardan görünmekte olup içeriden kapatılmıştır.
- Bodrum katta duvarlarda nemden dolayı sıva ve boya dökülmeleri, metal alanlarda ise oksitlenmeler görülmektedir.
- Yapı genelinde zemin malzemesi orijinal olmayıp seramik kaplama, mermer kaplama, beton döşeme veya laminant parkedir.
- Yapı genelinde duvarlar sıva üzerine boya veya seramik kaplamadır.
- Yapı genelinde tavan genel olarak sıva üzerine boya ancak bazı alanlarda asma tavan ve alçıpan süsleme bulunmaktadır.
- Yapı genelinde kapılar ve pencereler orijinalinde ahşap olup bazı alanlarda sonradan değiştirilerek pvc kullanıldığı görülmektedir.
- 1.kat balkonda seramik kaplama ve taş korkuluk bulunmaktadır.
- 1.kat büyük salonda alçıpan ile mekansal bölünmeler bulunmaktadır.

Rölöve raporuna (Kızıltay, B., 2023c) göre yapı cepheleri şu şekildedir;

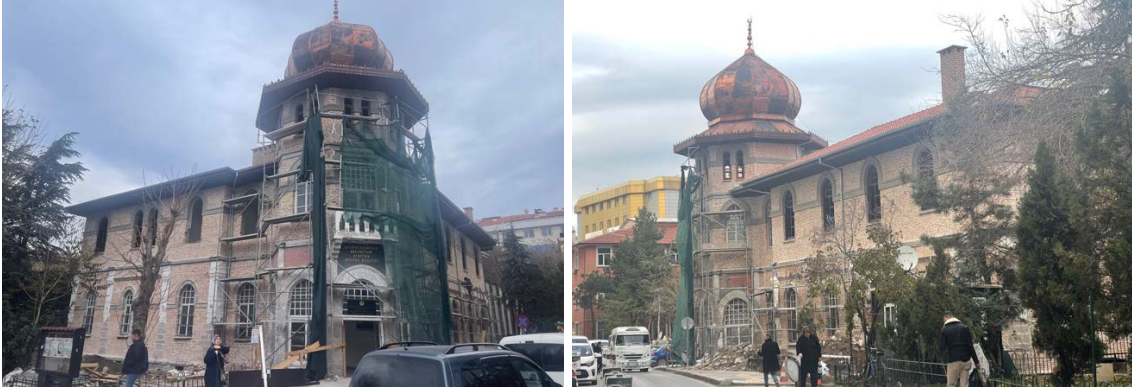
- Yanlış müdahalelerden ve doğal etkenlerden dolayı cephede sıva ve boya dökülmeleri meydana gelmiştir.
- Cephede bulunan mermer motif ve bezemelerin yanlış boyaları da zamanla dökülmüştür.
- Ahşap kapı ve pencere doğramalarında doğal etkenlerden dolayı bozulmalar görülmektedir. Metal korkuluklarda ise paslanmalar görülmektedir.
- Çatı bacalarında da sıva ve boya dökülmeleri mevcut olup tuğlalar görülmektedir.
- Zeminle temasın olduğu noktalarda taşlarda parça kaybı görülmekte olup renk değişimleri gözlenmektedir.

4.1. Restorasyon Süreci

Afyonkarahisar AKM yapısı 2023 yılı Haziran ayı itibari ile restorasyon sürecine girmiştir. Restorasyon raporuna göre yapının korunması amaçlanan özellikleri özgün strüktürel yapı karakteri ve özgün cepheleridir. Yapıda Ekim ayı itibari ile cepheler (Fot. 3) ve 1.kat restorasyon sürecinde olup zemin kat nikah dairesi işleviyle kullanıma devam etmektedir. Restorasyon raporuna (Kızıltay, B., 2023d) göre gerçekleşmesi hedeflenen değişimler şöyledir:

- Bodrum kat zemin kaplaması orijinal halinde andezit taş olduğu için tüm alanlardaki seramik ve beton kaplamaların sökülerek andezit taş ile değiştirilmesi planlanmıştır.
- Bodrum kat sonradan kapatılan pencerelerin orijinaline uygun şekilde açılması ve bakımının yapılması ve büyük salonda bulunan ve dışarıya açılan kapıların onarımının yapılması planlanmıştır.
- Bodrum katta eskiden ısıtma amacıyla kullanılan yakıt deposunun sökülmesi ve yapının teknolojik şartlara uyum sağlaması planlanmıştır.
- Duvarlarda sıva raspası ve ders dolgusu yapılması, sonrasında duruma göre sağlamlaştırma veya sıva üzerine boya yapılması planlanmıştır (Fot. 4).
- Kapı ve pencerelerin orijinaline uygun olarak ahşap pencere ile değiştirilmesi, korunan kapı ve pencerelerinde onarımının yapılması planlanmıştır.
- Islak hacimlerde bulunan seramik kaplamanın sökülmesi planlanmıştır.
- Yapının giriş hacmindeki seramik kaplamanın orijinaline uygun şekilde mermer kaplama ile değiştirilmesi planlanmıştır.
- Merdiven korkuluklarının onarımının yapılması ve hollerdeki seramik kaplamaların orijinalindeki mermer kaplama ile değiştirilmesi planlanmıştır.

- Çatı kaplama malzemesinin alaturka kiremitle değiştirilmesi ve çatı iç kısmının ise uygulama sırasında müdahalesi planlanmıştır.

Fotoğraf 3: Restorasyon sürecinde olan yapıda yapı girişini gösterir fotoğraflar; ilk fotoğraf Ordu Bulvarı'ndan ikinci fotoğraf ise yan caddeden çekilmiştir. (Yasemin Şen arşivi, 14.12.2023)

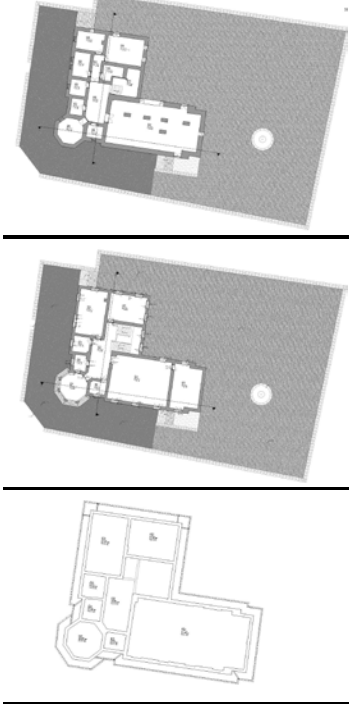
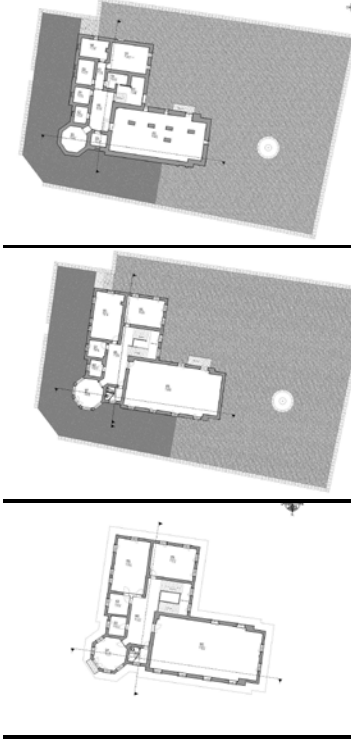
Fotoğraf 4: Restorasyon sürecinde olan yapıda soldan sağa sırasıyla;
1.kat etüt merkezi: oda içi alçıpan bölünmeler kaldırılmış ve sıva raspasına başlanmıştır.
1.kat toplantı odası, sıva raspası yapılmış ve orijinal tuğla örgü ortaya çıkarılmıştır. (Yasemin Şen arşivi, 16.10.2023)

4.2. İşlev Değerlendirmesi

Yapı inşa edildiği tarihten bu yana kentteki konumu ve mimari özellikleri gereği pek çok işlevle kullanılmıştır. Bu işlevlerin bazıları benzerlik göstermekle birlikte (örneğin lise-ortaokul-ilkokul gibi eğitim amaçlı olarak kullanılması) mekânsal anlamda birbirinden bağımsız işlevler de vardır. Bazı işlevlerde yapıya müdahalelerde bulunulmuş ve işleve uygunluğu için mekânsal değişiklikler yapılmıştır. Yapının restitüsyon raporuna (Kızıltay, B., 2023e) göre yapının tarihi iki döneme ayrılmıştır:

- Biri inşa edildiği süreçten 1930lu yıllara kadar olan süreçtir. Bu süreçte yapı yıkılmış ve yeniden inşa edilmiş olup ayrıca bu süreçte Osmanlı Dönemi'nden Cumhuriyet Dönemi'ne geçildiği için de ülkede pek çok değişiklik yaşanmıştır. Kentte yeni işlevler için yeni yapı ihtiyacının doğması, siyasi-sosyal-kültürel bakışın değişmesi vb. değişiklikler yapının farklı amaçla kullanımına neden olmuştur.
- Diğeri de 1930lardan günümüze kadar olan süreçtir. Bu süreçte de Cumhuriyet Dönemi ile birlikte hayatımıza giren yeni işlevlerin kullanım alanı olmuştur.

Tablo 3: Yapının geçirdiği işlevler ve plan ölçeğinde gerçekleşen değişimleri gösterir şema (Kızıltay, B., 2023e'den uyarlanmıştır)

İşlev	Plan Şeması	İhtiyaç programı
<p>I. Restitüsyon Dönemi Kullanımı</p> <ul style="list-style-type: none"> • İttihat ve Terakki Cemiyeti • İşgal kuvvetleri için Karargah • Maarif Sineması 		<p>Yapı bodrum ve zemin kattan oluşmaktadır. 1.kat 1922'de yanmış olup kullanım dışıdır. Verilen işlevlerden dolayı yapıda günümüz mekanları ile karşılaştırıldığında:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evlendirme salonu olarak kullanılan zemin kat büyük salonun o dönemde ikiye bölüldüğü ve odalar arası kapı koyulduğu görülmektedir. • Bodrum kata ise büyük salondan 2 giriş olduğu ve zemin kat arka girişin henüz olmadığı görülmektedir.
<p>II. Restitüsyon Dönemi Kullanımı</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dumlupınar İlkokulu • Öğretmenler Lokali • Demokrat Parti Lokali • Özel İdare Müdürlüğü • Atatürk İlkokulu • Ticaret Lisesi ve Afyon Lisesi • Yüksek Okul ve Rektörlük • Atatürk Kültür Merkezi • Nikah Dairesi, Kent Konseyi, Etüt Eğitim Birimi 		<ul style="list-style-type: none"> • Yüksekokul işlevi ile kullanıldığı süreçte salonlar büyük derslik amacıyla kullanılmış olup mekânsal bölümlenmeler yoktur. Yine bu süreçte yapıya kalorifer donanımı eklenmiştir. • Bodrum katta toprak kotunun yükselmesiyle büyük salona açılan dış kapı kapatılmıştır. • Mekanların ortak kullanılabilirliği ile 1. Katta 2 oda arasına kapı açılmıştır. • Dumlupınar İlkokulu olarak kullanıldığı dönemde 1.kat büyük salonun dershane amaçlı kullanılmasından ve daha çok doğal ışık gereksiniminden dolayı güney cephesindeki sekizgen pencereler diğer pencerelerle aynı olarak değiştirilmiştir. • Çatıda girişin üstünde bulunan soğan kubbenin de bu dönemde kaldırılıp yerine kırma çatı yapıldığı görülmektedir.

Tablo 3'e göre yapı verilen işlevlere göre değişiklikler yaşamıştır. İlk döneminde yapı bodrum ve zemin kat olarak kullanılmıştır. 1922 yılında 1.kat tamamen yanmıştır. 2. Restitüsyon raporuna göre yapının bu dönemde daha çok eğitim amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Restitüsyon raporlarına dair bilgiler ve o dönemki plan şemaları Tablo 3'te verilmiştir. Yapının restorasyon öncesi halinde ise diğer mekanlar 2. dönem ile aynı kalmakla birlikte 1. katta büyük salonun etüt merkezi işleviyle kullanılması ve üç farklı mekan gereksiniminden dolayı alçıpan ile bir koridor ve üç eğitim alanına bölündüğü görülmektedir.

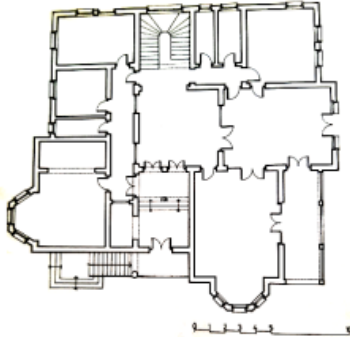

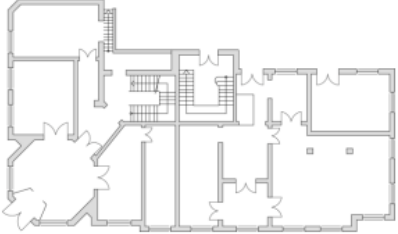

Yapıya yüklenen bazı işlevlerin, yapıya mekânsal anlamda uyum sağlamadığını söylemek mümkündür. Bu durumu maddelersek:

- Plan şemasında mekan boyutlarına sürekli bir müdahale söz konusu olmuştur. Yapı mekanları bazen bölümlere ayrılmış bazen bütün halde kullanılmıştır.
- Bunun yanında yapı açıklıkları da işleve göre şekillenerek orijinal halindeki pencere ve kapılar korunamamıştır. Kimi zaman tamamen sökülmüş ve hem malzeme hem de boyutsal anlamda değiştirilmiş kimi zaman ise yalnızca malzemesi değiştirilmiştir.
- İç mekanda zemin kaplamaları da orijinaline uymamakta bunun da verilen işlevler doğrultusunda yapıldığı düşünülmektedir.
- Tavan aydınlatma veya başka nedenlerden dolayı alçıpan ile kapatılmıştır.

Bu dönem mimari yapılardan bazılarını incelediğimizde; genellikle inşa edildiği dönemin mimari özelliklerinin (cephe ve plan şeması, malzeme ve süsleme detayları vb.) çoğu yapıda korunduğunu aynı zamanda bazı yapılarda işlevlerinin de korunmuş olduğunu söylemek mümkündür. Tablo 4'te verilen örneklerde İzmir Osmanlı Bankası inşa edildiği dönem işlevini günümüzde de sürdürmekte ve kent belleğindeki banka algısını korumaktadır. Yine İzmir Türk Ocağı yapısı da inşa edildiği dönemdeki kullanımına paralel bir kullanımla günümüzde varlığını devam ettirmektedir. Sürecin getirdiği mecburi işlev değişikliğine doğru şekilde adaptasyonunun sağlandığını söylemek mümkündür. Şemadaki diğer örneklerde de yapılar inşa edildiği dönemden tamamen bağımsız işlevlerle kullanılmakla birlikte fiziki özelliklerini ve manevi değerlerini korumuş olup kültürel amaçlı kullanılan yapılara dönüştürülmüştür.

I. Ulusal Mimari Dönemde inşa edilen, benzer plan şeması ve cephe özelliklerine sahip dört örnek yapıyı işlevleri ile karşılaştırsak:

Tablo 4: Örnek Yapılar.

Yapı ve İşlevleri	Plan Şeması	Fotoğraf
<ul style="list-style-type: none">İzmir Osmanlı Bankası-İzmir Garanti Bankası <p>Giulio Mongeri, 1928, I. Ulusal Mimari Akım</p>	 <p>Şema 1: (URL-5)</p>	 <p>Fotoğraf 5: İzmir Osmanlı Bankası (URL-2)</p>
<ul style="list-style-type: none">KonakPakize Tarzi KliniğiŞişli Ataman KliniğiYüzyıl Işıl İlkokuluTaib Yatırım BankBozlu Holding Türk Çağdaş Sanat Koleksiyonu <p>Giulio Mongeri, 1925, I. Ulusal Mimari Akım</p>	 <p>Şema 2: (Sözen, 1984, s.218)</p>	 <p>Fotoğraf 6: Şişli Ataman Kliniği (Sözen, 1984, s.218)</p>
<ul style="list-style-type: none">Tekel Başmüdürlüğü-Yunus Emre Enstitüsü <p>Giulio Mongeri, 1928, I. Ulusal Mimari Akım</p>	 <p>Şema 3: (Yaldız, E., Parlak, Ö., 2018)</p>	 <p>Fotoğraf 7: Tekel Başmüdürlüğü (URL-3)</p>
<ul style="list-style-type: none">Türk OcağıHalkeviHalk Eğitim Merkeziİzmir Devlet Tiyatro Sahnesiİzmir Konak Sahnesi <p>Necmettin Emre, 1927, I. Ulusal Mimari Akım</p>	 <p>Şema 4: (Bozdağ, 2013, s.188)</p>	 <p>Fotoğraf 8: İzmir Türk Ocağı (URL-4)</p>

5. Değerlendirme ve Sonuç

Bu çalışmada tarihi değeri olan yapıların restorasyon geçirerek yeniden işlevlendirilmesi ve sonrasında yapıya verilecek işlev konusundaki doğru kararın yapıya etkileri üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Tarihi değeri olan yapı ya da eserlerin korunması ve gelecek nesillere aktarımı noktasında da fiziki olarak gerçekleşen müdahalelerle birlikte yapıya verilen işlevin mekânsal ve kültürel uygunluğu da önemlidir.

Korunması gerekli kültür varlıklarının gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için başlatılan rölöve-restorasyon-işlevlendirme sürecinin yapıya müdahale edilmeden önce planlanması da bu noktada önemlidir. Taşınmaz kültür varlıklarında restorasyon aşamasına geçmeden önce esere dair tüm yazılı kaynakların, görsellerin, geçmişteki onarımlarına dair belgelerin, geçmişteki kullanıma dair araştırmaların incelenmesi gerekmektedir. Yapının restorasyon öncesinde yeni işlevinin belli olmaması ve sonrasında işlevine karar verilmesi durumunda müdahale projesi hazırlanmakta ve bu da emek ve zaman kaybıyla birlikte maddi olarak da kayıplara neden olmaktadır. Bu nedenle yapının yeni işlevine restorasyon öncesinde karar verilmesi gerekmekte ve bu işleve karar verirken de yapının kent belleğindeki yeri, inşa edildiği tarihteki değeri, konumu, mekânsal durumu göz önüne alınmalıdır. Yeniden işlevlendirmede;

- Yapının fiziki anlamda korunması ve yapının orijinalliğine etki edecek kullanımdan kaçınılması önemlidir. Örneğin Kariye Müzesinin cami işlevi ile kullanımıyla birlikte yapı iç mekanındaki süslemelerin kapatılması yapının orijinalliğine etki etmektedir.
- Mekansal anlamda yapıya uygunluğu yapının ömrünün uzun olmasında ve korunarak gelecek kuşaklara aktarımı noktasında önemlidir. Plan şemasının korunması, kat yüksekliği ve mekan hacminin yeni işleve uygunluğu önemlidir.
- Yapının önceki kullanımı sırasındaki yaya sirkülasyonunun yeni verilecek olan işleve örtüşmesi veya örtüşmemesinin yapıdaki etkileri önemlidir. Örneğin yapının ilk işlevinde yapı ortalama olarak 5-10 kişinin yaşadığı bir konak iken yeni verilecek işlev sürekli bir yaya sirkülasyonunu gerektiriyorsa bu durum yapının fiziki anlamda yıpranmasına neden olup yapının ömrünü etkilemektedir.
- Yapının manevi değerine olumsuz yönde etki edebilecek işlevlerin yapıya zarar verebilme durumu da değerlendirme kapsamındadır. İnşa edildiği dönemde manevi olarak değeri olan bir yapının yeni işlevinde yalnızca ihtiyaca yönelik bir kullanımda olması da yapının kent belleğindeki sürdürülebilirliğini zedelemektedir. Örneğin dönemde halkevi olarak inşa edilen bir yapının yeni işlevinde depo alanı olarak kullanılması ile bu yapının kent belleğindeki izinin zedelenebileceğini söylemek mümkündür.
- Yapının korunması için gerekli bakım maliyetini kendisinin sağlayabilmesi ve yeni işlevin bunu gerçekleştirebilme durumu da sürdürülebilirlik adına önemlidir.

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nde inşa edilen Afyon AKM yapısı döneminin izlerini taşıyan kent belleğinde değeri olan bir yapıdır. Türk Mimarisinin kuruluşu olarak nitelendirilen bu dönem hem Osmanlı mimarisi izlerini görebileceğimiz hem de yeni oluşan ulus bilincinin mimari alandaki fiziki yansıması olabilecek nitelikte ilk örnekleri görebileceğimiz dönemdir. Bu nedenle kent belleğinde yeri olan bu dönem yapılarının korunması ve gelecek nesillere aktarımı önemlidir. Tarihi yapılarda restorasyon yapının korunması adına gerekli olmakla birlikte yeniden işlevlendirmede yapının sürdürülebilirliği adına önem taşımaktadır. Afyonkarahisar AKM yapısı inşa edildiği günden bu yana pek çok işlev geçirmiş ve bu işlevlerden bazıları yapıda müdahaleleri gerektirerek yapının ömrüne etki etmiştir. Yukarıdaki maddeler doğrultusunda incelendiğinde;

- Yapıya mekânsal anlamda uygunluğu olmayan işlevlerin verildiği ve yapıda mekânsal müdahalelerin söz konusu olduğu görülmektedir.

- Kent belleğinde değeri yüksek olan bir yapının kimi zaman sadece bir kesimin kullanabildiği bir alan olması da yapının bellekte sürdürülebilirliğini zedelemiştir.
- Verilen bazı işlevlerin yapının fiziki olarak yetmemesiyle birlikte orijinalini zedeleyecek nitelikte müdahalelerde bulunduğu (Eğitim yapısı işlevi ile kullanıldığı süreçte 1.kat güney pencerelerin sökülerek doğal ışık alımını sağlayacak nitelikte büyük pencere takılması vb.) görülmektedir.

AKM yapısının restorasyon sonrasındaki işlevinin kesin olmaması ve evlendirme dairesi işleviyle devam etmesi söz konusudur. Çalışma bu kapsamda ele alınmıştır. Tarihi değeri güçlü olan bu yapının geçmişteki yanlış işlevlerinden çıkarımla doğru işlevle kullanılması amaçlanmalıdır. Verilecek yeni işlevin; gelecek kuşaklara yapının fiziki olarak aktarımını sağlayabilmesi, yapının kent belleğindeki sürdürülebilirliğine katkı sağlaması, yapı konumu gereği yaya akışının fazla olduğu caddede bulunması nedeniyle yapının bir kültürel miras olarak ulaşılabilir olmasını sağlayabilmesi ve son olarak da kentli için işlevsel olarak kullanıma açık bir mekan olabilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda da yapının manevi değerinin ve dönem özelliklerinin korunabilmesi, gelecek kuşaklara aktarılabilmesi ve kentli adına sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için daha önceki AKM işlevine paralel olarak “**kültür mekanı**” işlevine benzer bir kullanımla işlevinin devam etmesinin hem kentin hem de yapının değerini artıracığı düşünülmektedir. Sergi alanı olarak kullanılacak nitelikte mekanlarının olması, mimari ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapabilecek potansiyelde geniş hacim içeren odalarının olması, geçmiş işlevlerinden çıkarımla (Maarif Sineması) geniş katımlı kullanıma olanak vermesi ve arka bahçesinin açık alan etkinliklerinde de kullanılabilir potansiyelinin olması da yapının kültürel işlevle kullanılabilme önerisini desteklemektedir.

Tüm bunlarla birlikte yalnızca bu yapı özelinde değil kentte bulunan tüm taşınmaz kültür varlıkları için; kullanıcıya ve karar verici kurum ve kuruluşlara kültürel miras bilinci farkındalığı sağlanmalı ve tarihi dokuda koruma bilinci aşılması amaçlanmalıdır.

Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit katkıda bulduklarını beyan etmektedirler.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmanın tüm yazarları bu çalışmada, sonuçları veya yorumları etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer asli çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

Kaynaklar

Ahunbay, Z. (2009). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. İstanbul: Yem.

Aktemur, A. M., Arslan, M. I. (2010). Ulusal Mimarlık Akımı ve İstanbul-Karaköy'deki Örnekleri. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 16, 1-32.

Alpagut, L. (2005). Erken Cumhuriyet Döneminde Ankara'daki Eğitim Yapıları. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Arabacıoğlu, F. P., Aydemir, I. (2007). Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. YTÜ Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 2 (4), 204-212.

Baransu, B. (1989). Şehir Yenileme (1.Baskı). İstanbul: Reyo.

Bilsel, G., Polat, E. & Yılmaz, N. (2003, Haziran). Değişim-Dönüşüm Sürecinde Kimlik Arayışları ve Kentsel Yenileşme Kavramı. İstanbul: Ytü.

Burden, E., 2004. Illustrated Dictionary of Architectural Preservation : Restoration, Renovation, Rehabilitation, Reuse. New York: McGraw-Hill.

Bozdağ, O. (2013). Türk Ocakları İdeolojisi ve Mimarisi (1912-1931), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çetiner, A. (1985). Yerleşme Alanlarında Planlama Yenileme. Şehircilik (1.Baskı.). İstanbul Gümüşsuyu: İtü.

Göksu, E. (2005, Ocak). Kentsel Dönüşüm. İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi.

İlaslı, A. (2015). Tarihe Tanık Yapılar: Atatürk Kültür Merkezi. Taşpınar Dergisi, 15, 17-18.

Keleş, R. (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü (2. Baskı). Ankara: İmge.

Kızıltay, B. (2023a). Afyon Atatürk Kültür Merkezi Sanat Tarihi Raporu. Afyonkarahisar Belediyesi.

Kızıltay, B. (2023b). Afyon Atatürk Kültür Merkezi Rölöve Projesi. Afyonkarahisar Belediyesi.

Kızıltay, B. (2023c). Afyon Atatürk Kültür Merkezi Rölöve Raporu. Afyonkarahisar Belediyesi.

Kızıltay, B. (2023d). Afyon Atatürk Kültür Merkezi Restorasyon Raporu. Afyonkarahisar Belediyesi.

Kızıltay, B. (2023e). Afyon Atatürk Kültür Merkezi Restitüsyon Raporu. Afyonkarahisar Belediyesi.

Özden, P. (2008). Kentsel Yenileme (s.50-400). İstanbul: İmge.

Sözen, M. (1984). Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı. 1923-1983 (9. Basım). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.

Uğursal, S. (2011). Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: "İzmir Sümerbank Basma Sanayi Yerleşkesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Venedik Tüzüğü. (1964). ICOMOS (International Council on Monuments and Sites), URL'si http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf Erişim tarihi: 04/01/2024.

Yaldız, E., Parlak, Ö. (2018). Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Kamu Yapıları. Social Sciences Studies Journal, 4-24, 4930-4947.

Yasemin ŞEN Fotoğraf Arşivi

Yavuz, Y. (1976). İkinci Meşrutiyet Döneminde Ulusal Mimari Üzerindeki Batı Etkileri (1908-1918). Odtü Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2(1), 9-34.

İnternet Kaynakları:

URL-1: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/101287?mode=full> (Erişim Tarihi: 04.12.2023).

URL-2: <https://saltonline.org/en/2015/arsivden-cikti-osmanli-bankasi-izmir-subesi-binasinin-tasarim-hikayesi> (Erişim Tarihi: 04.01.2024).

URL-3: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/122025> (Erişim Tarihi: 04.01.2024).

URL-4: <https://kulturenvanteri.com/tr/yer/eski-turk-ocagi-binası/#17.1/38.414856/27.123468> (Erişim Tarihi: 04.01.2024).

URL-5: <http://www.pakben.com/portfolio-items/garanti-bankasi-izmir-kurumsal-sube-binası/> (Erişim Tarihi: 04.01.2024).